

TUTORIAL MULTIMÈDIA PER AL DESENVOLUPAMENT DE TREBALLS DE FI DE GRAU EN INFORMACIÓ I DOCUMENTACIÓ

Autors:

Gregorio González Alcaide

Francisca Abad García

Aurora González Teruel

Francisco Javier Hernández San Miguel

Lourdes Castelló Cogollos

Víctor Agulló Calatayud

José Rodolfo Hernández Carrión

Índex de continguts

PRESENTACIÓ DEL PROJECTE	5
El Projecte	5
Qui som	6
Equip de treball	6
Presentació del tutorial	8
Objectius generals del tutorial	8
Coneixement previ	8
Marc normatiu	8
EL DOCUMENT ESCRIT.....	11
Objectius	11
Introducció. Pautes bàsiques inicials	11
Marc normatiu	13
Coneixement previ	13
Recomanacions en relació amb els continguts	14
Principis bàsics que han de guiar la preparació del text escrit	14
Estructura del treball.....	16
Continguts i títols dels apartats.....	16
Resum.....	16
Introducció	16
Metodologia	17
Resultats	18
Discussió.....	19
Conclusions	20
Bibliografia	20
Redacció	21
Recomanacions	21
Taules i elements gràfics	23
Recomanacions	23
Citació i confecció de la bibliografia.....	24
Introducció	24
Estil Harvard-APA	25
Estil Vancouver	28

Tests d'autoverificació	31
Elements formals i informació inclosa en cada apartat	31
Comprensió	32
Documentació del tema i citació.....	33
L'EXPOSICIÓ ORAL	35
Objectius	35
Introducció. Pautes bàsiques inicials	35
Marc normatiu	37
Coneixement previ	37
Recomanacions per a l'exposició oral	38
Estructuració de la presentació.....	38
Apartats que cal incloure	38
El discurs oral	41
Consideracions prèvies.....	41
Problemes principals de les exposicions orals	41
Preparació elements de suport visual.....	44
Recomanacions per preparar presentacions audiovisuals.....	44
La intervenció del tribunal	46
El torn de preguntes.....	46
Tests d'autoverificació	47
Preparació de la presentació.....	47
Suport audiovisual.....	47
Exemple de presentació oral.....	48
RECURSOS D'INTERÈS.....	49
Objectius	49
Bases de dades de literatura científica	49
Gestors de referències bibliogràfiques	50
Mapes conceptuals	50
Uns altres tutorials	51
Bibliografia (manuals i monografies)	52
Uns altres recursos especialitzats	53

PRESENTACIÓ DEL PROJECTE

El Projecte

L'elaboració i defensa d'un Treball de Fi de Grau constitueix una de les principals novetats derivades del procés de construcció de l'Espai Europeu d'Educació Superior en els plans d'estudi de les àrees de Ciències Socials i Humanitats. En el Treball de Fi de Grau convergeix tot l'aprenentatge adquirit per l'alumne els anys anteriors, i cal que aquest s'enfronte al procés de generació autònoma de coneixement i a les dificultats del treball pràctic. Suposa, per tant, un important repte tant per a l'alumnat com per al professorat que ha de desenvolupar la tutorització. Tot això justifica el desenvolupament d'instruments pedagògics específics que orienten l'alumnat i els faciliten aquest procés.

L'objectiu del present projecte és desenvolupar un tutorial multimèdia interactiu que ofereixca un marc de referència complementari al procés de tutorització per a l'elaboració del Treball de Fi de Grau en Informació i Documentació.

El projecte «Tutorial Multimèdia per al desenvolupament de treballs de Fi de Grau en Informació i Documentació» s'emmarca en la convocatòria de Projectes d'Innovació Educativa (curs 2012-2013), en la qual ha estat avaluat positivament i finançat pel Vicerectorat de Cultura i Igualtat de la Universitat de València dins del programa DocenTIC (UV-SFPIE_DOCE12-80998), coordinat pel Servei de Formació Permanent i Innovació Educativa (www.uv.es/udie).

Qui som

Equip de treball

Gregorio González Alcaide (coordinador)

gregorio.gonzalez@uv.es

Professor Ajudant Doctor en el Departament d'Història de la Ciència i Documentació. Expert en l'obtenció d'indicadors quantitius per a l'avaluació de l'activitat investigadora, estudis bibliomètrics i l'aplicació de l'Anàlisi de Xarxes Socials per a l'estudi de la col·laboració científica.

Francisca Abad García

maria.f.abad@uv.es

Catedràtica en el Departament d'Història de la Ciència i Documentació. Experta en l'anàlisi i el disseny de sistemes d'informació, qualitat i auditoria de la informació, avaluació de recursos i Open Access.

Aurora González Teruel

aurora.gonzalez@uv.es

Professora Titular en el Departament d'Història de la Ciència i Documentació. Especialitzada en teoria i metodologia del comportament informacional, planificació i gestió de sistemes d'informació i informació científicotècnica.

Francisco Javier Hernández San Miguel

fco.hernandez@uv.es

Tècnic de la Biblioteca General (Noves Tecnologies) de la Universitat Politècnica de València i professor Associat en el Departament d'Història de la Ciència i Documentació de la Universitat de València.

Lourdes Castelló Cogollos

lourdes.castello@uv.es

Becària Predoctoral. Especialista en metodologia d'investigació qualitativa, estudis bibliomètrics i de col·laboració científica aplicant l'Anàlisi de Xarxes Socials.

Víctor Agulló Calatayud

victor.agullo@uv.es

Professor Ajudant en el Departament de Sociologia i Antropologia Social. Especialista en tècniques d'investigació social i anàlisi de dades aplicant metodologies d'investigació qualitatives.

José Rodolfo Hernández Carrión

rodolfo.hernandez@uv.es

Professor Titular en el Departament d'Economia Aplicada. Especialitzat en estudis de concentració econòmica i desenvolupament regional, anàlisi de les necessitats d'informació i la producció i transferència del coneixement, particularment en relació amb les tecnologies de la informació i la comunicació.

Presentació del tutorial

Objectius generals del tutorial

- Recollir el marc normatiu que regula la presentació i avaluació dels treballs de Fi de Grau d'Informació i Documentació.
- Oferir una sèrie de recomanacions que faciliten el procés de redacció de la memòria final del treball i la presentació oral d'aquest.
- Possibilitar la consulta de diferents tests d'autoverificació que permeten:
 - Comprovar l'adequació dels textos i dels continguts preparats a la normativa de presentació dels treballs.
 - Determinar que s'han assumit les nocions essencials per a una adequada presentació oral i defensa d'aquesta davant d'un tribunal.
- Presentar un vídeo amb la recreació d'una exposició oral que servisca de model de referència per a l'exposició i defensa del treball davant el tribunal que ha d'avaluar-lo.

Coneixement previ

Marc normatiu

El Treball Fi de Grau d'Informació i Documentació està regulat per una sèrie de disposicions normatives que, a més de regular els procediments administratius per a la matriculació, presentació i avaluació, estableixen les característiques formals que han de complir els treballs. El primer pas abans d'iniciar la realització del treball ha de ser, per tant, consultar i llegir detingudament els documents següents:

- [Reglament del Treball de Fi de Grau. Aprovat pel Consell de Govern de 20 de desembre de 2011 \(ACGUV 299/2011\).](#)

Document que regula els aspectes administratius generals relacionats amb el procés de matriculació, presentació i defensa del treball.

- [Guia docent del Treball de Fi de Grau d'Informació i Documentació \(codi assignatura 33856\).](#)

Document que recull les competències, el volum de treball, la metodologia docent i els criteris d'avaluació.

- [Normativa del Treball de Fi de Grau en Informació i Documentació.](#)

Document que detalla les pautes de realització del treball a nivell d'estructura i aspectes formals, i que especifica també com s'avaluarà el treball.

EL DOCUMENT ESCRIT

Objectius

- Oferir una sèrie de pautes que permeten millorar les destreses d'escriptura en la composició de textos acadèmics.
- Presentar l'estructura habitual dels textos acadèmics i científics, indicar-hi els continguts que s'han d'incloure en cada apartat i alertar sobre les errades més habituals que se solen cometre.
- Plantejar exercicis d'autoverificació, amb el propòsit de:
 - Assegurar que s'han inclòs en el treball tots els continguts necessaris i en el lloc adequat.
 - Comprovar que s'han seguit les pautes de citació i presentació de la bibliografia.

Introducció. Pautes bàsiques inicials

L'expressió escrita és una destresa essencial en el procés d'elaboració i presentació del Treball de Fi de Grau. En la memòria escrita final queden palesats els coneixements, les habilitats, competències i destreses adquirides per l'alumnat al llarg de la titulació. A més, una vegada que ha estat avaluat positivament, s'incorpora al repositori institucional de la Universitat de València i queda com una memòria final que l'acredita per posseir la titulació cursada.

L'expressió escrita ha de prestar una especial atenció als aspectes següents, que aglutinen una gran part de les competències del Grau d'Informació i Documentació:

- *Ús adequat de la llengua.* Escriure sense errors ortogràfics i gramaticals, l'ocupació d'un registre apropiat i l'ús de la terminologia específica del camp de coneixement de la titulació revelen un domini de la capacitat comunicativa i de la disciplina.
- *Estructuració adequada i presentació ordenada de les idees.* La presentació sistemàtica i la coherència en el desenvolupament dels continguts resulten

fonamentals per a una adequada comprensió del text, el seguiment del fil argumental i l'assumpció dels continguts que es volen transmetre.

Reflexió

És possible a través d'unes poques pautes assegurar que un text científicoacadèmic està correctament redactat?

L'adquisició de les destreses d'escriptura és un procés gradual i progressiu que no es pot dur a terme de la nit al dia. La millora de les competències d'escriptura solament és possible mitjançant la pràctica assídua de la lectura i de l'hàbit d'escriptura; acompanyades d'un adequat procés pedagògic d'orientació i correcció que facilite l'aprenentatge i l'adquisició de les destreses associades a la composició de textos escrits. Les pautes establertes en aquest tutorial al costat de l'assessorament del vostre tutor us hi ajudaran.

Marc normatiu

Coneixement previ

La **Normativa del treball de Fi de Grau en Informació i Documentació** estableix els elements d'avaluació següents per part del tribunal en relació amb la memòria escrita presentada:

a. Estructura:

- i. Correcta aplicació de les normes.
- ii. Coherència.
- iii. Adequació al tipus de treball.

b. Forma:

- i. Claredat i correcció de l'expressió escrita.
- ii. Claredat de la documentació gràfica de suport.

c. Contingut:

- i. Complexitat del tema i execució.
- ii. Capacitat de síntesi.
- iii. Solucions aportades davant els problemes.
- iv. Utilitat dels resultats per a usos posteriors
- v. Planificació del treball.
- vi. Originalitat del tema i enfocament.

Recomanacions en relació amb els continguts

Principis bàsics que han de guiar la preparació del text escrit

Alguns dels principis bàsics que han de guiar la preparació del text escrit del Treball de Fi de Grau i, per extensió, de qualsevol treball acadèmic o científic, queden sintetitzats en les 5 pautes següents:

- **Adequació.** El text del Treball de Fi de Grau ha de ser apropiat i ajustar-se al context al qual es presenta. Això implica, entre uns altres aspectes, l'elecció d'un registre lingüístic adequat per a un treball acadèmic i evitar, per exemple, expressions col·loquials; i la utilització del lèxic específic de la disciplina.
- **Cohesió.** Totes les parts del treball han d'estar adequadament interrelacionades entre si i ha d'haver-hi una il·lació correcta de frases i paràgrafs. Es recomana realitzar una presentació de continguts «d'allò general a allò específic» o bé seguir la seqüència lògica del treball dut a terme.
- **Coherència.** S'han d'evitar tots els aspectes no estudiats i aquells sobre els quals no es tinguen certeses o proves, és a dir, evitar opinions subjectives o el fet d'aportar dades no fonamentades empíricament o no sostingudes per la bibliografia.
- **Quantitat.** S'ha de seleccionar i desenvolupar la informació més rellevant en relació amb l'objectiu i el propòsit del treball. La informació i les dades aportades en el treball han de ser el més informatives possible i cal considerar el fet de no aportar més informació o dades de les requerides.
- **Expressió.** La forma d'expressar-se ha de ser clara, ordenada i preferentment breu, cal evitar ambigüitats i expressions imprecises o fosques, i definir el significat i l'abast dels conceptes emprats en cas que siga necessari.

Reflexió

Una vegada es disposa d'un esborrany del treball, quina creieu que és la millor manera de millorar-ne la composició escrita?

L'única manera de millorar la composició escrita d'un esborrany és rellegir-lo, tantes vegades com calga. Hi ha dues possibilitats:

- **Auto-revisió.** És fonamental una lectura detinguda dels textos elaborats per a cadascun dels apartats i del treball en el seu conjunt, i parar esment no solament a aspectes com l'ortografia o la terminologia utilitzada, sinó dur a terme una lectura crítica del treball mateix.
- **Revisió per altres persones.** Es recomana demanar que altres persones lligin i revisen el nostre treball amb el propòsit que en facen una valoració de la presentació i comprensió adequades.

Estructura del treball

Continguts i títols dels apartats

La finalitat dels treballs de recerca, i també generalment dels treballs de revisió bibliogràfica o professionals, és comunicar els resultats d'un estudi teòric o empíric. En aquests, després d'introduir i contextualitzar el tema estudiat, es descriu el procés dut a terme, s'exposen els resultats obtinguts principals, es du a terme una valoració o interpretació crítica d'aquests resultats i es presenten unes conclusions i una bibliografia.

En funció de la disciplina o les tradicions acadèmiques, aquests continguts es poden presentar estructurats en forma de capítols amb títols que fan referència als continguts abordats; o bé seguint l'estructura següent: introducció, metodologia (o material i mètodes), resultats, discussió, conclusions i bibliografia.

Resum

El *resum* és una exposició breu que ofereix una visió global del contingut del treball. S'hi ha d'incloure l'objectiu del treball, la metodologia seguida i enunciar els resultats principals i les conclusions obtingudes. Algunes recomanacions per elaborar el resum són les següents:

- Extensió al voltant de les 250 paraules.
- Redactar-ho de manera estructurada i en un sol paràgraf.
- Generalment en present.
- Utilitzar un llenguatge clar, senzill i directe.
- No incloure bibliografia ni abreviatures.

Introducció

En la *introducció* se situa a nivell teòric i conceptual el tema del treball i es defineixen els objectius d'aquest. El propòsit d'aquest apartat consisteix en el fet que el lector pugui conèixer el tema i l'interès del treball. Els continguts essencials que s'han de recollir són els següents:

- a) Presentació del problema sobre el qual se centra el treball.

b) Revisió de la literatura, antecedents.

c) Pregunta d'investigació i/o objectiu i/o propòsit del treball.

Errors possibles

Us agradaria saber quins són els errors principals que se solen cometre en la introducció dels treballs acadèmics?

- No incloure totes les parts indicades.
- Presentar informació corresponent a uns altres apartats o seccions del treball.
- No incloure una revisió de la literatura o no haver-la dut a terme i afirmar que «no hi ha estudis...» sobre el tema.
- No dur a terme una síntesi argumentativa que justifiqui la pertinència de la realització del treball.

Metodologia

L'apartat *metodologia* ha de descriure els procediments i processos que han dut a la consecució dels resultats obtinguts. L'objectiu és que el lector pugui obtenir una idea precisa sobre la manera de procedir i les fases successives que s'han seguit per a la realització del treball. Encara que els continguts inclosos poden variar en funció del tipus de treball, generalment s'aporta informació sobre els aspectes següents:

a) Tipus de disseny metodològic.

b) Informants i lloc d'estudi (o materials i manera d'obtenció).

c) Tècnica d'obtenció de dades.

d) Treball de camp.

i) Organització i processament de les dades.

f) Anàlisi de dades.

g) Qüestions ètiques.

Errors possibles

Us agradaria saber quins són els errors principals que se solen cometre a l'hora d'exposar la metodologia en els treballs acadèmics?

- Relatar de manera cronològica.
- Redactar en futur.
- No identificar el disseny de l'estudi o indicar un disseny que no es correspon amb el que realment s'ha utilitzat.
- Realitzar descripcions innecessàries o supèrflues.
- No identificar l'univers o la població de referència.
- No descriure el procés de contacte amb els informants o el procediment seguit per a la localització dels materials.
- Descriure de manera insuficient els criteris de selecció dels informants, dels materials o de les fonts d'informació emprades.
- Definir variables que posteriorment no s'han utilitzat en l'anàlisi.
- Ometre informació necessària per a la interpretació de l'estudi.
- Incloure informació que correspon a l'apartat de resultats.

Resultats

En l'apartat de *resultats* s'exposen les dades obtingudes, seguint un ordre lògic que permeti respondre a les preguntes o els objectius plantejats i generalment amb el suport de taules o elements gràfics. El propòsit és presentar objectivament les troballes principals de la investigació. En aquest apartat se solen incloure diferents tipus de continguts:

a) Text.

b) Taules.

c) Figures, gràfics o imatges.

Errors possibles

Us agradaria saber quins són els errors principals que se solen cometre en l'apartat de resultats?

- Presentar els resultats sense seguir una seqüència lògica.

- Incloure informació irrellevant i/o ometre informació rellevant.
- Ometre resultats negatius.
- Interpretar els resultats que es presenten, o acompanyar-los d'opinions o valoracions subjectives.
- Duplicar la informació recollida en el text en les taules i/o figures o viceversa.
- No citar en el text totes les taules i figures presentades.

Discussió

La *discussió* consisteix en una interpretació o valoració dels resultats obtinguts. L'objectiu és situar els resultats del tema estudiat en el context general de l'àrea de coneixement. Generalment és la part més difícil d'elaborar. Els continguts més habituals que se solen incloure en la discussió són els següents:

- a) Relacionar les dades obtingudes amb les troballes d'uns altres estudis previs.
- b) Explicar o posar l'accent en els aspectes més nous i importants de l'estudi.
- c) Oferir recomanacions o implicacions pràctiques basades en les dades.
- d) Presentar i discutir les limitacions de l'estudi.
- e) Suggestir línies de treball noves.

Errors possibles

Us agradaria saber quins són els errors principals que se solen cometre en la discussió dels treballs?

- Donar afirmacions i conclusions no recolzades en els resultats.
- Repetir les dades ja presentades en la secció de resultats sense interpretar-los.
- Descriure dades no descrites en els resultats.
- Realitzar una discussió general, no centrada en els resultats de la investigació.
- Convertir la discussió en una revisió del tema.
- Repetir conceptes ja plantejats en la introducció.
- Exagerar la importància dels resultats oposats sense argumentació.
- No confrontar els resultats amb els d'uns altres estudis.

- No relacionar els resultats amb les hipòtesis i els objectius del treball.
- Realitzar interpretacions que no són coherents amb els resultats.
- No discutir les limitacions del disseny de l'estudi.
- Fer extrapolacions i generalitzacions no justificades.
- Realitzar conjectures i comparacions teòriques sense fonament.
- No fer recomanacions sobre futures línies d'investigació.
- Acabar la discussió amb un resum del treball.

Conclusions

Tot treball acadèmic ha d'incloure un apartat en el qual es presenten de manera sumària les troballes principals del treball, que han de respondre als objectius plantejats a l'inici d'aquest. Les conclusions poden servir per a diferents propòsits i funcionen generalment com un resum perquè el lector pugui formar-se una idea ràpida i precisa del valor i interès del treball.

Bibliografia

Llistat final de referències bibliogràfiques. L'objectiu de la bibliografia consisteix en el fet que el lector pugui localitzar els documents i les fonts d'informació citades en el text. S'han d'incloure només les referències pertinents en relació amb el contingut del treball, totes les cites incloses en el text han de recollir-se en la bibliografia i viceversa i seguir sempre les pautes marcades per l'estil de citació seleccionat.

Redacció

Recomanacions

Molts autors estableixen que els tres elements essencials de la comunicació científica-acadèmica són la claredat, el rigor i la concisió, és a dir, s'ha de comprendre fàcilment el que es vol transmetre; s'ha d'expressar sense ambigüitats; i amb la major brevetat i economia de mitjans possible. Algunes de les pautes que poden ajudar-hi són les següents:

- Veu i estil adequats

Resulta fonamental mantenir la coherència en la veu i l'estil al llarg de tot el treball. En relació amb la veu, alguns autors recomanen redactar els treballs acadèmics de manera impersonal o en tercera persona amb la pretensió de conferir objectivitat i distanciar-se del treball. L'estil és la manera d'escriure de cada persona, però a nivell acadèmic convé tenir present les recomanacions següents: evitar les frases excessivament llargues, ja que poden motivar errors o que es perdi el sentit d'allò que es vol transmetre. És millor emprar frases curtes i precises; evitar llistes i enumeracions llargues que resten fluïdesa al text i que es poden presentar si és necessari en forma de taules o gràfics; i evitar començar les frases amb paraules ambigües, nexes d'unió o disjuncions.

- Gramàtica, ortografia i puntuació

Expressar-se correctament respectant les normes ortogràfiques constitueix un aspecte essencial que s'ha de cuidar especialment abans de donar per finalitzat el treball. També és important de cara a una adequada compressió del text parlar una atenció especial a l'ús dels signes de puntuació: la coma, els dos punts, el punt i coma, i el punt.

- Evitar el plagi i citar de manera adequada

El plagi podria definir-se com la presentació d'idees o parts substancials d'obres alienes com a pròpies. S'han d'evitar en tot moment comportaments d'aquest tipus, ja que es penalitzaran i poden comportar fins i tot la retirada del treball en qüestió,

encara que el plagi siga advertit anys després de la presentació del treball. Val la pena exposar-se a aquest descrèdit? Sabeu que hi ha programes informàtics que poden detectar el plagi? Les referències a les troballes i idees d'unes altres persones resulten fonamentals en el procés de generació de coneixement nou i la citació és la manera de reconèixer aquest mèrit i evitar el plagi. Es recomana incloure les cites al final de les frases o paràgrafs, just abans del darrer signe de puntuació.

Taules i elements gràfics

Recomanacions

Algunes de les pautes que convé tenir present a l'hora de confeccionar les taules i gràfics o figures són les següents:

- Es recomana que siguin senzilles i fàcils d'interpretar.
- S'han de numerar seqüencialment segons el seu ordre d'aparició en el text.
- S'ha d'aportar un títol complet que en permeta la interpretació com a unitat autònoma d'informació.
- Cal identificar i definir si és necessari totes les variables o escales utilitzades.
- Les dades aportades i la suma dels totals han de «quadrar» (verificar que les dades aportades són correctes).

Citació i confecció de la bibliografia

Introducció

El propòsit de les cites en el text és deixar constància de la procedència de les idees, les teories, els mètodes o fer referència a continguts relacionats directament amb el treball.

El propòsit del llistat de referències bibliogràfiques presentades al final del document és ajudar a localitzar de manera ràpida els documents i les fonts d'informació citades en el text.

Hi ha diferents estils de presentació de les referències bibliogràfiques. En Ciències Socials i Humanitats se segueix habitualment l'anomenat estil APA, mentre que en Ciències de la Salut està més estès l'estil Vancouver. Una vegada decidit l'estil en el qual realitzarem les cites en el text i la presentació de la bibliografia al final del document, hem de posar una especial cura a seguir les regles establertes sobre aquest tema.

Estil Harvard-APA

A) Citació en el text.

L'estil APA (American Psychological Association) utilitza per incloure les cites en el text el sistema de citació anomenat «autor-any». Per incloure una cita en el text s'ha d'incloure el cognom de l'autor i l'any de publicació del document citat. Exemples:

Tamayo (1996) va establir que...

Les principals tècniques de recollida d'informació han estat descrites recentment (González Teruel i Barrios Cerrejón, 2012).

El 2007, el treball de Pickard...

Si cal citar dos o més treballs conjuntament en el text, s'han d'ordenar alfabèticament i citar-los en el mateix ordre en el qual apareixen en el llistat de referències bibliogràfiques. Exemple:

Les perspectives pedagògiques del Treball de Fi de Grau han estat abordades recentment en diferents estudis (Iborra, 2011; Recalde Rodríguez, 2011).

A continuació, presentem un esquema de citació en el text seguint l'estil APA en funció del tipus de treball citat.

Tipus de treball citat	Primera vegada que se cita en el text	Vegades següents que se cita	Primera vegada que se cita en el text (format entre parèntesis)	Vegades següents que se cita (format entre parèntesis)
Treball d'un autor	Pickard (2007)	Pickard (2007)	(Pickard, 2007)	(Pickard, 2007)
Treball de dos autors	González Teruel i Barrios Cerrejón (2012)	González Teruel i Barrios Cerrejón (2012)	(González Teruel & Barrios Cerrejón, 2012)	(González Teruel & Barrios Cerrejón, 2012)
Treball de tres autors	Ferrer, Carmona, i Soria (2012)	Ferrer, Carmona, i Soria (2012)	(Ferrer, Carmona, & Soria, 2012)	(Ferrer, Carmona, & Soria, 2012)
Trabajo de cuatro autores	Cordón García, Alonso Arévalo, López Lucas, y Gómez Díaz (2010)	Cordón García et al. (2010)	(Cordón García, Alonso Arévalo, López Lucas, & Gómez Díaz, 2010)	(Cordón García et al., 2010)
Treball de cinc autors	Jenkins, Purushotma, Clinton, Weigel, i Robinson (2006)	Jenkins et al. (2006)	(Jenkins, Purushotma, Clinton, Weigel, & Robinson, 2006)	(Jenkins et al., 2006)
Treball de sis o més autors	Etapé et al. (2010)	Etapé et al. (2010)	(Etapé et al., 2010)	(Etapé et al., 2010)
Organització identificable a través d'una abreviatura	Universitat de València – Estudi General (UVEG, 2013)	UVEG (2013)	(Universitat de València – Estudi General [UVEG], 2013)	(UVEG, 2013)
Organització no abreviada	Universidad de Sevilla (2013)	Universidad de Sevilla (2013)	(Universidad de Sevilla, 2013)	(Universidad de Sevilla, 2013)

B) Llistat de referències bibliogràfiques.

El llistat de referències bibliogràfiques al final del treball s'ha d'ordenar i presentar de manera alfabètica a partir del cognom del primer autor i de manera cronològica per any de publicació quan es repeteix dues vegades o més el mateix cognom o autor.

A continuació, mostrem alguns exemples de les tipologies documentals citades de manera més habitual en els documents acadèmics:

Llibre (un autor).

Cognoms, A. A. (any). *Títol en cursiva*. Lloc de publicació: Editorial.

Pickard, A. J. (2007). *Research methods in information*. Londres: Facet.

Tamayo, A. (1996). *Archivística, diplomática y sigilografía*. Madrid: Cátedra.

Llibre (dos autors o més).

Cognoms, A. A. i Cognoms, B. B. (any). *Títol en cursiva*. Lloc de publicació: Editorial.

González Teruel, A., & Barrios Cerrejón, M. (2012). *Métodos y técnicas para la investigación del comportamiento informacional. Fundamentos y nuevos desarrollos*. Gijón: Trea.

Ferrer, V.; Carmona, M., & Soria, V. (edits.) (2012). *El Trabajo de Fin de Grado: guía para estudiantes, docentes y agentes colaboradores*. Madrid: McGraw-Hill.

Cordón García, J. A.; Alonso Arévalo, J.; López Lucas, J., & Gómez Díaz, R. (2010). *Las nuevas fuentes de información: información y búsqueda documental en el contexto de la web 2.0*. Madrid: Pirámide.

Capítol de llibre.

Cognoms, A. A. (any). Títol del capítol. En: A. A. Cognoms, & B. B. Cognoms (eds.), *Títol en cursiva* (p. pàgina inicial-pàgina final). Lloc de publicació: Editorial.

Iborra, A. (2011). Concepciones y asunciones subyacentes al taller sobre el "Trabajo de Fin de Grado". En: F. Labrador Arroyo i R. Santero Sánchez (eds.), *Evaluación global de los resultados del aprendizaje en las titulaciones dentro del Espacio Europeo de Educación Superior* (p. 369-382). Madrid: Dykinson.

Article de revista.

Cognoms, A. A. (any). Títol del document. *Nom de la revista en cursiva*, volum, pàgina inicial-pàgina final.

Recalde Rodríguez, I. (2011). ¿Cómo afrontar el trabajo fin de grado?: un problema o una oportunidad para culminar con el desarrollo de las competencias. *Revista complutense de educación*, 22, p. 179-193.

Comunicació a congrés.

Cognoms, A. A., & Cognoms, B. B. (any). Títol de la comunicació. En A. A. Cognoms, B. B. Cognoms, & C. C. Cognoms (eds.), *Títol del congrés en cursiva* (pp. pàgina inicial-pàgina final). Lloc de publicació: Editorial.

Díaz Vera, J. E., & Caballero Rodríguez, M. R. (2011). Hacia una metodología para el desarrollo de Trabajos de Fin de Grado en Estudios Ingleses. En M. Marín Rodríguez, A. B. Morales Simancas, & D. Delgado Rivera (eds.), *Libros de Actas, VII Intercampus 2011, Trabajos Fin de Grado y Máster: la evaluación global, Toledo 2011* (pp. 149-156). Ciudad Real: Universidad de Castilla-La Mancha, Vicerrectorado de Ordenación Académica y Formación Permanente, Unidad de Innovación Educativa.

Document electrònic (pàgina web).

Autor, A. A. (any o n.d. –no date-). Títol de la pàgina en cursiva. Recuperat el (data), de: <http://adreça-electrònica>.

Universitat de València – Estudi General (UEG) (2013). *Tutorial multimèdia per a l'elaboració del Treball Fi de Grau en Informació i Documentació*. Recuperat el 25 de febrer de 2013, de <<http://www.uv.es/~dhcd/>>.

Més informació.

Per a unes altres tipologies documental i casuística podeu consultar:

<<http://www.apastyle.org/>>.

Estil Vancouver

A) Citació en el text.

L'estil Vancouver presenta les cites en el text de manera seqüencial mitjançant nombres correlatius, generalment volats o en superíndex, que remetent al llistat bibliogràfic situat al final del document. Exemples:

Tamayo¹ va establir que...

Las principals tècniques de recollida d'informació han estat descrites recentment.²

El 2007, el treball de Pickard³...

B) Llistat de referències bibliogràfiques.

Les referències al final del document es presenten ordenades en funció del seu ordre d'aparició en el text. A continuació, mostrem alguns exemples de les tipologies documentals citades de manera més habitual en els documents acadèmics:

Llibre (un autor).

Cognoms, AA. Títol del document. Número d'edició. Lloc de publicació: Editorial; any.

Pickard AJ. Research methods in information. London: Facet; 2007.

Tamayo A. Archivística, Diplomática y Sigilografía. Madrid: Cátedra; 1996.

Llibre (dos autors o més).

Cognoms AA, Cognoms BB. Títol del document. Número d'edició. Lloc de publicació: Editorial; any.

González Teruel A, Barrios Cerrejón M. Métodos y técnicas para la investigación del comportamiento informacional. Fundamentos y nuevos desarrollos. Gijón: Trea; 2012.

Ferrer V, Carmona M, Soria V, editores. El trabajo de fin de grado: guía para estudiantes, docentes y agentes colaboradores. Madrid, etc.: McGraw-Hill; 2012

Cordón García JA, Alonso Arévalo J, López Lucas J, Gómez Díaz R. Las nuevas fuentes de información: información y búsqueda documental en el contexto de la web 2.0. Madrid: Pirámide; 2010.

Capítol de llibre.

Cognoms AA. Títol del capítol. En: Cognoms AA, Cognoms BB, editors. Títol del llibre. Lloc de publicació: Editorial; Any. p. pàgina inicial-pàgina final.

Iborra A. Concepciones y asunciones subyacentes al taller sobre “el Trabajo de Fin de Grado”. En: Labrador Arroyo F, Santero Sánchez R, editores. Evaluación global de los resultados del aprendizaje en las titulaciones dentro del Espacio Europeo de Educación Superior. Madrid: Dykinson; 2011. p. 369-382.

Article de revista.

Cognoms AA, Cognoms BB, Cognoms CC. Títol de l'article. Nom de la revista. Any de publicació; número de volum (número d'exemplar): p. pàgina inicial-pàgina final.

Recalde Rodríguez I. ¿Cómo afrontar el trabajo fin de grado?: un problema o una oportunidad para culminar con el desarrollo de las competencias. Revista Complutense de Educación. 2011;22(2):179-193.

Comunicació a congrés.

Cognoms AA, Cognoms BB. Títol de la comunicació. En: Cognoms AA, Cognoms BB, Cognoms CC, editors. Títol del congrés. Lloc de publicació: Editorial; any. p. pàgina inicial-pàgina final.

Díaz Vera JE, Caballero Rodríguez MR. Hacia una metodología para el desarrollo de Trabajos de Fin de Grado en Estudios Ingleses. En: Marín Rodríguez M, Morales Simancas AB, Delgado Rivera D, editores. Libros de Actas, VII Intercampus 2011, Trabajos Fin de Grado y Máster: la evaluación global, Toledo 2011. Ciudad Real: Universidad de Castilla-La Mancha, Vicerrectorado de Ordenación Académica y Formación Permanente, Unidad de Innovación Educativa; 2011. p. 149-56.

Document electrònic (pàgina web).

Títol de la pàgina web [Internet]. Lloc de publicació: Editor; any [data de consulta]. Disponible en: <<http://adreça-electrònica>>.

Tutorial multimedia para la elaboración del Trabajo de Fin de Grado en Información y Documentación [Internet]. Valencia: Universitat de València – Estudi General (UVEG) [consultado 25 de febrero de 2013]. Disponible en: <http://www.uv.es/gonalgre/>.

Més informació.

Per a unes altres tipologies documental i casuística podeu consultar:

<http://www.nlm.nih.gov/bsd/uniform_requirements.html>.

Tests d'autoverificació

Elements formals i informació inclosa en cada apartat

La portada del treball i les pàgines preliminars s'ajusten als criteris d'estil establerts en l'annex V de la normativa de presentació del Treball de Fi de Grau?

El títol informa sobre la naturalesa de l'estudi?

S'ha contextualitzat adequadament el tema objecte d'estudi?

Estan exposats amb claredat els objectius de l'estudi?

En relació amb l'estil del llenguatge, s'utilitza una terminologia formal i específica de l'àrea de coneixement abordada?

S'han definit amb precisió els termes ambigus o complexos utilitzats?

S'han descrit amb precisió els mètodes de recollida i tractament d'informació i les tècniques estadístiques o documentals emprades?

S'ha justificat el motiu per a l'elecció del tema o l'opció metodològica triada?

S'han exposat les possibles limitacions de l'estudi?

Amb la informació aportada una altra persona podria repetir l'estudi i obtenir els mateixos resultats?

Es descriuen els resultats obtinguts seguint una seqüència lògica?

Les taules i figures estan adequadament numerades, presenten encapçalaments o peus i constitueixen unitats d'informació autònomes comprensibles per si mateixes?

Les taules i figures estan adequadament referenciades en el text?

S'han analitzat i interpretat els resultats obtinguts?

S'han abordat tots els objectius proposats a l'inici del treball?

Es presenta una enumeració o llistat de conclusions clar i organitzat?

L'esborrany final del treball s'ajusta a l'extensió permesa i a les normes d'estil?

Els apèndixs inclouen elements necessaris per qüestions de referència o hi ha elements o informació irrellevants?

Comprensió

El treball en el seu conjunt resulta comprensible?

El treball està centrat en el tema proposat i n'aborda els aspectes essencials?

Hi ha una interrelació entre totes les parts del treball?

Se segueix una estructuració adequada, equilibrada en les seues parts i una seqüència lògica de presentació de les idees?

Hi ha algun capítol o passatge fosc?

Les frases estan adequadament construïdes o presenten problemes ortogràfics, gramaticals o de puntuació?

La introducció és eficaç per situar al lector en el tema i presentar els objectius del treball?

S'aporten proves, cites o exemples que fonamenten les idees transmeses?

Les explicacions i argumentacions que se segueixen estan basades en els resultats obtinguts i/o en les fonts consultades?

Les conclusions són comprensibles, estan sòlidament fonamentades i responen als objectius plantejats en el treball?

Hi ha informació duplicada o irrellevant?

Si fóreu l'avaluador del treball, considereu que és adequat per a la seua presentació final o caldria revisar-ne alguna de les parts?

Documentació del tema i citació

Heu consultat bibliografia suficient relacionada amb el tema?

La bibliografia és representativa en relació amb els diferents enfocaments o punts de vista del tema, autors, tipologies documentals i llengües?

La bibliografia consultada està actualitzada?

Heu citat en el text totes les fonts consultades i utilitzades?

Les referències bibliogràfiques estan adequadament redactades seguint l'estil de presentació de la bibliografia triat?

L'EXPOSICIÓ ORAL

Objectius

- Oferir una sèrie de recomanacions per preparar l'exposició oral d'un Treball de Fi de Grau.
- Alertar sobre els problemes principals que es poden presentar en una exposició oral i com afrontar-los.
- Descriure alguns dels errors més habituals que es comenten en les presentacions orals.
- Establir pautes per a la preparació dels elements de suport visual utilitzats en el discurs oral.
- Presentar a títol d'exemple una exposició i defensa de Treball de Fi de Grau.

Introducció. Pautes bàsiques inicials

L'exposició i defensa pública d'un treball acadèmic davant un tribunal constitueix la culminació del procés de realització del treball, ja que és el moment en el qual es difon públicament i és sotmès a avaluació.

Encara que el treball estiga ja realitzat i disposem d'un text escrit correctament estructurat i organitzat, es tracta d'una fase de màxima importància a la qual cal prestar l'atenció que li correspon i que s'ha de preparar adequadament, ja que el discurs oral presenta unes pautes i característiques pròpies.

És important destacar que no hem de considerar únicament els nostres interessos, sinó pensar en la perspectiva de les persones que escoltaran i avaluaran el treball.

Pautes generals inicials per a la preparació de l'exposició oral.

- Ha de quedar clar quin ha estat l'objectiu principal del treball i quins, els objectius secundaris.

- Discriminar la informació bàsica que volem transmetre dels aspectes complementaris.

- Ressaltar l'estructura o seqüència lògica de la realització del treball.
- Destacar quines són les principals conclusions o implicacions de l'estudi realitzat.

Esborrany o guió.

En tota presentació és recomanable portar un esborrany o guió, amb notes que ajuden a l'exposició o bé com un recurs de suport al qual recórrer en cas necessari i que a més ens permetrà guanyar seguretat i confiança.

No obstant això, no s'ha de llegir literalment aquest guió, ja que es perdrà fluïdesa i no es podran complir les recomanacions de les exposicions orals. Si l'exposició s'ha preparat adequadament i es desenvolupa amb fluïdesa, és possible que no siga necessari consultar-lo.

Marc normatiu

Coneixement previ

La **Normativa del Treball de Fi de Grau en Informació i Documentació** estableix els elements d'avaluació següents per part del tribunal en relació amb la defensa pública del treball:

a. Estructura:

- i. Exposició clara de les parts del treball.
- ii. Distribució del temps equilibrat per a cada part.

b. Forma:

- i. Claredat i correcció de l'expressió oral.
- ii. Fil argumental lògic.
- iii. Adequació del material de suport.

c. Contingut:

- i. Coneixement sobre el tema.
- ii. Capacitat d'argumentar les conclusions.
- iii. Capacitat de resposta a les preguntes del tribunal.

Recomanacions per a l'exposició oral

Estructuració de la presentació

Es recomana dur a terme la presentació oral estructurada en tres blocs:

- **Inici.** Després de la salutació, s'ha de realitzar una presentació dels aspectes generals del treball, situar el tema i donar a conèixer els objectius de l'estudi. L'inici es correspon en línies generals amb la introducció del text escrit.
- **Nus.** És la part central de l'exposició, en la qual s'han de desenvolupar seguint una seqüència lògica i cohesionada les idees principals derivades del treball dut a terme. El nus es correspon amb els continguts descrits en els apartats de mètode, resultats i discussió del text escrit.
- **Desenllaç.** Síntesi o conclusió del treball exposat, sense aportar elements nous. El desenllaç es correspon amb l'apartat de conclusions del text escrit.

Apartats que cal incloure

L'exposició oral de la majoria de treballs acadèmics sol seguir una estructura predeterminada que s'ajusta a l'esquema que se segueix en el text escrit i que els avaluadors solen acollir positivament:

- Introducció i marc teòric.
- Metodologia.
- Presentació de resultats.
- Discussió d'aquests.
- Formulació de les conclusions.

Inici - idees i recomanacions

Us agradaria disposar d'una sèrie de recomanacions pràctiques de cara a preparar l'inici de la presentació?

- Es recomana prestar una atenció especial a aquesta part del discurs, també denominada exordi, ja que constitueix la presa de contacte amb l'audiència.
- És aconsellable presentar un esquema o guió a manera d'índex o llistat de paraules clau que anuncien els continguts que es desenvoluparan en l'exposició, la qual cosa permet que els oients coneguen des del principi els aspectes tractats i situen el lloc en el qual es troba l'exposició.
- S'han d'enumerar de manera clara els objectius perseguits. Es poden formular en forma de pregunta clau, com a interrogants o reflexions, ja que sol ser una bona manera de captar l'interès de l'auditori.
- Alguns autors estimen que la seua durada ha de ser una desena part del temps total disponible per a l'exposició.

Nus - idees i recomanacions

Us agradaria disposar d'una sèrie de recomanacions pràctiques de cara a preparar el nus de la presentació?

Es recomana combinar en el nus de l'exposició dues estratègies discursives i comunicatives: l'explicació i l'argumentació.

- Explicació. Útil per informar o exposar un aspecte que es pretén donar a conèixer.

- Argumentació. Essencial per persuadir o justificar davant l'audiència les decisions adoptades.

Desenllaç - idees i recomanacions

Us agradaria disposar d'una sèrie de recomanacions pràctiques de cara a preparar el desenllaç de la presentació?

- Una bona opció per presentar les conclusions pot ser respondre a les preguntes o qüestions plantejades en l'inici. En aquest sentit, ha d'haver-hi una correspondència entre els objectius plantejats i les conclusions.
- Es pot parlar de les implicacions o abast del treball dut a terme. També es poden exposar succintament les limitacions del treball i anticipar-se així a possibles

crítiques; formular línies de treball futures o plantejar-se preguntes noves derivades dels resultats del treball.

- Així mateix, s'hi poden incloure reflexions personals, recomanacions o aplicacions pràctiques de l'estudi.
- Es recomana tancar l'exposició de manera concisa i clara, amb una fórmula de cortesia en què s'agraïska l'atenció prestada.
- Igual que en la introducció, s'estima que la durada ha de ser una desena part del temps disponible.

El discurs oral

Consideracions prèvies

Algunes recomanacions prèvies a l'exposició que s'han de tenir en compte són les següents:

Aspectes tècnics. Per evitar sorpreses desagradables s'ha de comprovar la compatibilitat dels programes emprats i l'adequat funcionament de l'equipament informàtic i de projecció que s'utilitzarà.

Temps disponible. La presentació ha d'ajustar-se escrupolosament al temps fixat per a aquesta, ja que si l'excedim, correm el risc que no ens permeten acabar-la o bé ser valorats negativament.

Problemes principals de les exposicions orals

A continuació exposem alguns dels problemes i errors més habituals de les exposicions orals que cal contemplar i tractar d'evitar.

La por o pànic escènic

Constitueix un dels principals problemes a l'hora d'abordar una presentació oral en públic. Sabeu què és i com evitar-la?

La por o pànic escènic és habitual. Tot orador ha experimentat en algun moment un estat de nerviosisme o estrès que li ha impedit expressar-se de manera adequada. Per evitar-ho es recomana:

- Preparar adequadament la presentació coneixent perfectament el tema, allò que es vol exposar i la seqüència de la presentació resulta fonamental per afrontar-la de manera adequada.
- Realitzar recreacions o pràctiques en veu alta de la presentació, en solitari o preferentment amb l'assistència d'unes altres persones, és el millor remei per guanyar seguretat i confiança, i evitar la por «escènica».

Perdre el fil del discurs

Sense arribar a la por escènica, en ocasions es pot perdre el fil del discurs, ens podem quedar en blanc. Com fer front a aquesta situació?

Quan es perd el fil del discurs es pot recórrer a estratègies com:

- Fer un breu resum d'allò exposat fins a aquell moment per reprendre la línia argumental.
- Aportar un exemple d'allò que s'acaba de comentar.
- O simplement passar a un altre apartat de l'exposició intentant enllaçar-ho amb el que s'acaba d'exposar.

Voler exposar-ho tot

Un dels errors més habituals en les exposicions orals de treballs acadèmics és voler exposar-ho tot i amb el màxim detall, la qual cosa dificulta la compressió del missatge que es vol transmetre. Com afrontar aquest problema?

Per evitar-ho es recomana:

- Evitar la informació superficial i innecessària.
- Reduir al màxim els aspectes metodològics.
- Sintetitzar i presentar únicament els resultats més rellevants o nous del treball.
- Seleccionar i comentar solament algunes figures o taules.

Limitar-se a llegir

Una altra de les deficiències associades habitualment a les presentacions acadèmiques orals consisteix a limitar-se a llegir la informació recollida en un document textual o bé limitar-se a repetir el text recollit en la presentació visual projectada. És admissible en l'exposició del Treball de Fi de Grau?

El propòsit de l'exposició oral, i així s'hi al·ludeix, consisteix a «defensar» el treball realitzat i a entaular un debat amb els membres del tribunal. La presentació oral

requereix destreses comunicatives diferents dels textos escrits. S'ha de tractar, per tant, d'evitar la mera lectura d'un text escrit i plantejar en canvi l'exposició oral com:

- Un acte de divulgació pública del treball dut a terme.
- Sintetitzar els objectius, la metodologia aplicada, i els principals resultats i les conclusions obtingudes.
- Es tracta d'«explicar» el treball dut a terme, de la manera més amena i rigorosa possible.

El llenguatge no verbal

Hi ha una altra sèrie d'aspectes que s'han de tenir presents en l'exposició oral, ja que poden ajudar a reforçar el missatge que s'està transmetent i que, controlats de manera apropiada, contribueixen a transmetre una imatge positiva als oients. Són l'actitud adoptada, la postura corporal, les expressions facials, els gestos i el to de veu. Punxeu per obtenir una sèrie de recomanacions en relació amb aquests aspectes.

- Actitud adoptada. Cal evitar «tancar-se en u mateix». La defensa del treball és un acte públic, per la qual cosa cal adreçar-se visualment fonamentalment al tribunal i també, si l'orientació ho permet, a la resta de l'auditori, evitar mirades perdudes i mantenir el contacte visual amb la mirada.
- Postura corporal, expressions i gestos. S'ha d'evitar adoptar postures excessivament rígides o laxes, fer gestos o moviments exagerats i actituds com exposar amb les mans en les butxaques o tocar-se repetidament alguna part del cos com els cabells.
- Veü. S'ha d'usar un to de veü adequat, ni molt alt ni molt baix, i parlar amb el ritme apropiat, sense accelerar-se ni exposar de manera excessivament lenta o fent silencis o pauses excessivament llargues. És important variar al llarg de l'exposició el to i volum de la veü: elevar el to de veü és útil per emfatitzar alguna frase o aspecte de la presentació; i una pausa pot ser útil per crear expectació, induir a una breu reflexió per exemple després d'una pregunta o fer la transició entre els diferents aspectes tractats. També s'ha d'evitar l'ús de falques o afegitons, és a dir, paraules o frases que es repeteixen reiteradament de manera inconscient al llarg del discurs.

Preparació elements de suport visual

Recomanacions per preparar presentacions audiovisuals

Les presentacions en PowerPoint o mitjançant la utilització de qualsevol altre tipus de programari s'han convertit avui dia en un element essencial de qualsevol dissertació oral, si bé, no ha de perdre's de vista que són un mitjà de suport per a l'exposició, no la fi d'aquesta.

No s'ha d'assumir que cal preparar una presentació utilitzant mitjans audiovisuals amb l'argument que és el que «tot el món fa». És possible que l'exposició s'entengui millor únicament amb la presentació oral i les imatges i sons únicament serveixen per distraure o desviar l'atenció del missatge.

Si l'exposició conté conceptes difícils d'explicar amb paraules o informació estadística o visual rellevant, sí que és recomanable preparar una presentació, que no ha de reemplaçar el missatge oral, sinó ajudar a reforçar la comprensió i el seguiment del discurs, contribuint així a captar l'atenció.

Algunes de les recomanacions que s'han de tenir presents de cara a l'elaboració d'elements de suport visual són les següents:

- Contrast adequat entre el fons i els elements textuais o visuals.
- Grandària i tipus de lletra adequat.
- Evitar recarregar les diapositives amb un text excessiu o un nombre excessiu d'elements visuals.
- Es recomana incloure esquemes, mapes conceptuals o quadres sinòptics, especialment quan s'aborden temes o aspectes complexos.
- S'han d'evitar colors, dissenys i elements visuals d'adornament que puguin distraure l'atenció.

- Els elements visuals recollits han de tenir una bona resolució, ser rellevants i comprensibles en si mateixos, i evitar abreviatures, escales numèriques o llegendes difícils d'interpretar.
- No és recomanable incloure efectes visuals o sons en les transicions entre diapositives. S'han d'evitar així mateix salts d'unes parts a unes altres de la presentació.

La intervenció del tribunal

El torn de preguntes

El torn de preguntes o la intervenció dels membres del tribunal constitueix una de les fases més temudes de la defensa dels treballs acadèmics, ja que no es poden controlar ni conèixer a priori les preguntes o qüestions que es plantejaran i en ocasions es percep com que volen fer-nos caure en un parany o una contradicció; assenyalar les deficiències del treball; o demostrar a diferència de nosaltres tot el que saben sobre el tema.

S'ha d'evitar tenir una visió negativa d'aquesta fase de la defensa del treball i pensar que pot ser útil per aprofundir-hi o aclarir-ne alguna part o aspecte, calibrar les impressions sobre el treball dut a terme, o considerar que els suggeriments i preguntes poden ajudar-nos a aprofundir en línies de treball noves.

Consells:

- Parar esment. Escolteu atentament els comentaris, les preguntes o crítiques que us facen els membres del tribunal i preneu notes si és necessari.
- Respondre amb precisió. Una vegada que l'interlocutor ha finalitzat la seua intervenció, cal, sempre que siga possible, respondre amb precisió a les qüestions plantejades. Pot ser útil repetir o parafrasejar la pregunta i a continuació oferir la resposta o els comentaris oportuns. És recomanable no donar respostes massa breus, però tampoc estendre's massa en la resposta. S'han d'evitar sempre situacions de «reacció» immediata i respostes que puguen semblar arrogants o despectives.
- Ser honest. Si es desconeix la resposta a una pregunta, no passa res per reconèixer-ho i comprometre's a realitzar els esbrinaments oportuns i fer-ho saber a la persona que ha plantejat la pregunta, o simplement es pot agrair l'interès a qui ha fet la pregunta. També s'ha d'assumir amb naturalitat qualsevol error o limitació.

Tests d'autoverificació

Preparació de la presentació

Heu realitzat diferents assajos de la presentació?

Disposeu d'un guió de notes o un text de suport en cas que siga necessari?

La presentació està adequadament estructurada?

Heu inclòs els continguts essencials i la informació rellevant?

S'ajusta al temps disponible?

L'exposició preparada resulta atractiva i convincent?

Suport audiovisual

Heu visualitzat la presentació i disposeu de la última versió de la mateixa?

Pot haver-hi algun tipus de problema de compatibilitat en relació amb el format o els programes utilitzats en l'equip en el qual es projectarà?

Els suports audiovisuals utilitzats són necessaris i serveixen per reforçar el missatge?

Hi ha un nombre excessiu de diapositives?

El contrast entre el fons i el contingut de les diapositives és l'adequat per a la visualització d'aquestes?

La grandària dels elements inclosos com a contingut en les diapositives és l'adequat per a la visualització d'aquestes?

Hi ha un excessiu contingut textual?

Els elements no textuais com a imatges o gràfics es visualitzen de manera adequada i són comprensible per si mateixos?

Exemple de presentació oral

http://mmedia.uv.es/buildhtml?user=parsanve&path=/cream/video_trabajo_fin_grado/&name=defensa_treball.mp4

<http://roderic.uv.es/handle/10550/29573>

RECURSOS D'INTERÈS

Objectius

- Oferir un llistat de bases de dades i altres recursos d'informació que permeten documentar el tema objecte d'estudi.
- Recopilar diferents eines informàtiques que faciliten el procés de composició de textos i la gestió de la bibliografia.
- Presentar un llistat amb enllaços a uns altres tutorials i una bibliografia específica relacionada amb el procés d'elaboració dels treballs de Fi de Grau.
- Oferir un llistat de recursos especialitzats d'interès a nivell acadèmic i per a la realització de treballs de recerca.

Bases de dades de literatura científica

La identificació de les publicacions existents relacionades amb el tema abordat en el treball resulta fonamental per a l'establiment de l'«estat de l'art», documentar els processos metodològics que cal seguir i elaborar la discussió o anàlisi de dades. Amb aquest fi, es pot accedir, i realitzar-hi recerques bibliogràfiques, a bases de dades accessibles a través del Servei de Biblioteques i Documentació de la Universitat de València com les següents:

- Bases de dades del CSIC. Conjunt de bases de dades bibliogràfiques que reuneixen la producció científica publicada a Espanya des dels anys 70 del segle XX. Cal destacar la base de dades ISOC (Ciències Socials i Humanitats), que inclou la base de dades temàtica ISOC-Biblioteconomia i Documentació.
- LISA: Library and Information Science Abstracts. Base de dades internacional específica de l'àrea de la Informació i la Documentació de ProQuest que reuneix documents des del 1969 de vora 440 revistes de més de 68 països, publicats en més de 20 llengües.
- LISTA: Library, Information Science & Technology Abstracts. Base de dades internacional d'EBSCO específica de l'àrea de la Informació i la Documentació

que recull documents des de mitjans dels anys 60 del segle XX, i que indexa articles d'unes 560 revistes de l'àrea.

- Scopus. Base de dades multidisciplinària de l'editorial Elsevier, que constitueix, pel que fa a la cobertura, la base de dades principal a nivell internacional.
- Bases de dades de la Web of Knowledge. Conjunt de bases de dades multidisciplinàries de Thomson Reuters que contenen una selecció de les revistes científiques principals a nivell mundial i eines d'avaluació de la investigació.

Gestors de referències bibliogràfiques

Els gestors de referències permeten la importació i organització de les referències bibliogràfiques obtingudes de diferents fonts, com catàlegs o bases de dades, que poden ser integrats en els processadors de text. Poden resultar de gran utilitat, per tant, en el procés de realització del treball per automatitzar el procés de citació en el text i la presentació del llistat final de referències bibliogràfiques seguint l'estil de citació que es vulga. Hi ha nombrosos gestors bibliogràfics, entre els quals es poden destacar els següents:

- RefWorks. És el gestor de referències bibliogràfiques subscrit per la Universitat de València per a la comunitat universitària, que pot ser integrat en Microsoft Word a través del *plug-in* Write-N-Cite. Disponible en: <<http://biblioteca.uv.es/valenciano/servicios/refworks.php>>.
- Zotero. Es tracta d'un programari gratuït d'accés obert que permet gestionar referències bibliogràfiques i uns altres recursos d'informació, que pot ser integrat en processadors de text com Microsoft Word i OpenOffice. Disponible en: <<http://www.zotero.org>>.

Mapes conceptuals

Un mapa conceptual és una tècnica de representació gràfica del coneixement, format per una xarxa de conceptes interrelacionats entre si que representen les relacions jeràrquiques que hi ha entre ells. Els mapes conceptuals presenten múltiples aplicacions que poden resultar d'utilitat en el procés de realització d'un treball acadèmic, com

generar idees, sintetitzar els conceptes clau dels documents, representar estructures complexes o organitzar continguts. Hi ha diferents programes que faciliten la creació de mapes conceptuals:

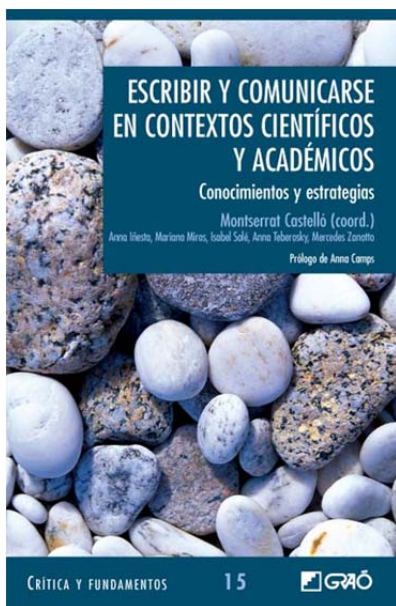
- CmapTools. Programa de creació i edició de mapes conceptuals intuïtiu i senzill d'utilitzar disponible en castellà amb nombroses plantilles i objectes. Disponible en: <<http://cmap.ihmc.us>>.
- FreeMind. Programa de programari lliure que ofereix nombroses possibilitats d'exportació dels mapes generats. Disponible en: <http://freemind.sourceforge.net/wiki/index.php/main_page>.

Uns altres tutorials

Hi ha diferents tutorials orientats a oferir pautes i recomanacions per a la realització dels treballs de Fi de Grau. A continuació, en presentem alguns:

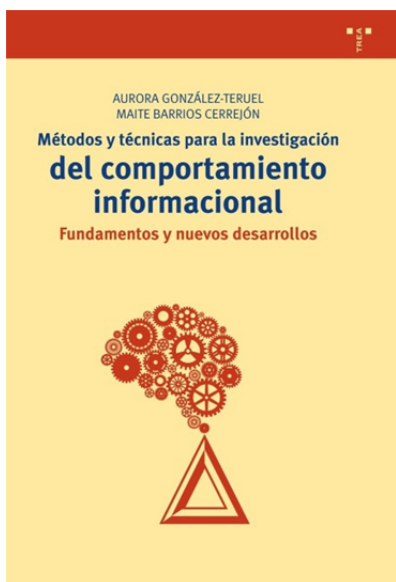
- Universitat de Sevilla. Ajudes per a l'elaboració del treball acadèmic i/o Fi de Grau. Disponible en: <http://bib.us.es/aprendizaje_investigacion/formacion/fin_grado-ides-idweb.html>.
- Universitat Carlos III de Madrid. Treball Fi de Grau. Disponible en: <http://www.uc3m.es/portal/page/portal/biblioteca/aprende_usar/TFG>.

Bibliografía (manuals i monografies)

Castelló M (coord.). Escribir y comunicarse en contextos científicos y académicos: conocimientos y estrategias. Barcelona; Graó, 2007. 224 p.

Llibre que ofereix als estudiants que s'enfronten per primera vegada a la redacció d'un text acadèmic una sèrie de recomanacions per facilitar la composició del text i l'exposició pública del treball. Presenta diferents casos comentats a tall d'exemple d'escriptura acadèmica.

González Teruel A, Barrios Cerrejón M. Métodos y técnicas para la investigación del comportamiento informacional: fundamentos y nuevos desarrollos. Gijón; Trea, 2012. 311 p.

Obra que exposa les nocions essencials de les principals tècniques de recollida d'informació utilitzades per a l'estudi del comportament informacional (enquesta, entrevista, tècnica de l'incident crític, observació, grup de discussió, tècnica Delphi i anàlisi dels registres de les transaccions) i que en presenta les pautes per a l'adequada implementació i com efectuar l'anàlisi quantitativa i qualitativa de les dades obtingudes.

Ferrer V, Carmona M, Soria V (eds.) El trabajo de fin de grado: guía para estudiantes, docentes y agentes colaboradores. Madrid: McGraw-Hill, 2012.

Treball que situa el paper que exerceix el Treball de Fi de Grau a nivell educatiu. Per als estudiants que s'enfronten al procés de la realització d'aquest resulta d'especial interès el capítol 3 «Com fer el TFG?», on, a més d'oferir una sèrie de pautes i consells per a dur-lo a terme, es reflexiona entre altres aspectes sobre com plantejar-se el tema del treball i el disseny metodològic d'aquest, la relació amb el tutor o director del treball, com gestionar-ne el temps i el procés de realització, els aspectes ètics i la difusió.

Uns altres recursos especialitzats

- LaTeX. Programa gratuït per a la composició de textos científics i acadèmics, especialment recomanat per a aquells que continguen fórmules matemàtiques. Disponible en: <<http://www.latex-project.org>>.
- Many Eyes. Eina gratuïta per a la visualització de dades que ofereix la possibilitat de generar nombrosos tipus de representacions gràfiques. Disponible en: <<http://www-958.ibm.com/software/analytics/manyeyes>>.
- Mendeley. Aplicació web gratuïta que integra un gestor bibliogràfic i una xarxa social acadèmica orientada a facilitar el treball cooperatiu en línia. Disponible en: <<http://www.mendeley.com>>.
- Pajek. Programari per a l'anàlisi i visualització de xarxes gratuït per a ús no comercial. Pajek Wiki. Disponible en: <<http://pajek.imfm.si/doku.php>>.

Tutorial multimèdia per al desenvolupament de treballs de Fi de Grau en Informació i Documentació es troba sota una [Llicència Creative Commons Atribució-NoComercial-CompartirIgual 3.0 Unported](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/).